

REPUBLIKA LJUBAVI

KEROL ŠILDS

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Carol Shields

THE REPUBLIC OF LOVE

Copyright © 1992 Carol Shields

Published by arrangement with Random House Canada, a
division of Random House of Canada Limited

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

Donu

Carol Shields, 1935–2003

„Voleo bih da te zagrlim“, rekao je Tom Ejveri.

Tom

TOM EJVERI JE KAO BEBA IMAO DVADESET SEDAM MAJKI. TAKO tvrdi. To je bilo pre nešto manje od četrdeset godina.

Pitajte me još, preklinju njegove oči, pitajte me za pojedinosti.

Dobro. Eto ga, tri su mu nedelje, to malo žilavo raskukano stvorenje, tri kile rastegljivog mesa. Majka mu je bila bolesna, očajno bolesna, patila je od nekakvog gripa koji je prešao u zapaljenje pluća pa onda u depresiju. U bolnici je provela ukupno šest meseci. Gde je bio njegov otac za to vreme? Koji otac? Ha! To je druga priča.

Jedna dobrodušna socijalna radnica pogledala je mršavog, nakaznog malog Toma (rahitis, jedno stopalo krivi se u stranu, nije sasvim pravo) i rekla: „Preпустите ga meni.“ Sutradan su ga smestili na Odeljenje za domaćinstvo na Univerzitetu Manitobe. Prebačen je pravo u Mekdugalovu zgradu, sagrađenu u džordžijanskom stilu, koja je služila za vežbe Odeljenja za domaćinstvo, na obali reke, široke Crvene reke, pa su ga smestili da spava u beloj emajliranoj kolevci. Mali Tom, beba za vežbanje.

Mekdugalova zgrada bila je jedna vrsta raja, opremljena najsavremenijom (za to doba) kuhinjom, ugrađenim elementima od trešnjevog drveta, ukrasima u kolonijalnom stilu duž tavanice, skrivenim osvetljenjem, svime – čak i nizom saksija

na prozorima, u kojima su rasli geranijumi, begonije, šiljasti listovi vlasca i majčina dušica. Dole u podrumu nalazila se popločana praonica s aparatom za peglanje i „bendiks“ mašinom za pranje, a gore, na širokom odmorištu, ormar s naslaganim čaršavima, jastucima lepo uvezanim ružičastim trakama i divnim ispeglanim kuhinjskim krpama što su govorile o viziji poretka koja će prvo prekorigi a zatim nadahnuti stanovnice te kuće, studentkinje četvrte godine, njih dvadeset sedam na broju. Doktorka Elizabet Frenč, *Dr Sci* (1900–76) živela je u stanu u prizemlju. Odatle je sastavljala dnevne spiskove domaćih dužnosti, određivala imena devojaka čiji će zadatak biti da brišu prašinu, lašte srebro, menjaju i krpe posteljinu, planiraju jelovnik, kuvaju čorbu, postavljaju sto, aranžiraju cveće, ribaju pod, uklanjaju mrlje – hiljadu i jedna veština potrebna mladim domaćicama koje odrastaju u tim strastvenim i namirisanim posleratnim godinama. Doktorka Frenč je lično vodila grupe devojaka na terasu na spratu i prikazivala ispravan metod za istresanje peruške za prašinu. „Nismo ovde da bismo se igrale domaćica, devojke“, upozoravala je prilikom zajedničkog planiranja kojim je započinjao svaki dan. A slušale su je i klimale glavama dvadeset sedam lepotica u džemperčićima (bar će ih tako Tom Ejveri uvek zamišljati), poređane kao ljupke statue u salonu pastelnih boja doktorke Frenč, učtivo sede na sofi Dankana Fajfa i stolicama sa strane, ili su pružene, divno, opušteno, na zlaćanom tepihu, u dugačkim kariranim suknjama navučениm na bucmosta kolena. Pogled im je bio nežan – i prozračan i nevin – a zamišljene bradice oslanjale su se na prepletene šake. A kakve su to samo šake bile! Neke od tih šaka već je krasilo dijamantsko vereničko prstenje! (Tim šakama je sada šezdeset godina; Tom je ponekad u gradu sretao neku od svojih starih „majki“, i video je, čak i nežno držao njihove šake i slušao uspomene na to čarobno doba.

To su bile blede, sedefaste šake koje su svakog dana spuštale malog Toma u vodu za kupanje. („Devojke, uvek prvo isprobajte laktom temperaturu.“) Iste šake koje su oblačile malog Toma u

njegove majičice i pižamice, pa mu vezivale pertle na cipelicama. („Ali ne previše čvrsto, devojke, ne zaboravite na cirkulaciju.“) Koliko je samo sreće imao Tom Ejveri. Predavan iz ruke u ruku, ljuljan i golican, hranjen, lupkan da podrigne, moljakan, nagrađivan, iznošen na svež vazduh – ako je vreme lepo – i držan na slablašnom suncu pet pažljivo propisanih minuta. („Vitamin D, devojke, sunčev vitamin.“)

Sunčeva svetlost i sterilisano mleko, kaša od žitarica i povrće i barena jaja i pasirane banane i krem od jaja kuvan u malim staklenim posudama. Da se nije beba upiščila? Proveravale su mu pelene na svakih sat vremena, najbelje, najmekše pelene, pelene savijane s najvećom ljubavlju koja se zamisliti može. Niz tih odličnih dvostruko tkanih pelena vijorio je na čistom vazduhu iza Mekdugalove zgrade, podaleko od mesta gde se istresa prašina iz krpa, tu ih je šibao vetar i od njega su postajale nebeski mirisne. Sve što je išlo u bebu bilo je pažljivo mereno, kao i ono što je iz nje izlazilo. Njegovi sićušni nokti su podrezivani, težina mu je zapisivana, koordinacija pokreta praćena, a tihi zvuci gasova beleženi. Dizale su ga uvis, premeštale iz krila u krilo, ljubile, mazale, posipale talkom, čvrsto umotavale, i mali Tom nikada nije morao da plače više od nekoliko trenutaka, bez obzira na upozorenja doktorke Frenč o tome kako je lako razmaziti dete, kako se loše navike rano stiču.

Dvadeset sedam majki čvrsto ga je privijalo na nežne grudi svojih džemperčića. Dale bi mu sve na svetu, mleko iz svojih grudi, da su ga imale. Najmekšim četkama ispravljale su mu ono malo svilenkastih vlasi. Takva ljubav, takva ljubav – o, gospode, nikada više neće spoznati takvu ljubav. Hvalile su njegovo ime, Tomi, Tomikins, ili Mališa ili Gospodin Slatkiš ili Mali Buca. Volele su ga samo zato što je živ, što ne čini ništa da zasluži njihovu ljubav. Nije ni čudo što je rastao i brbljao; njegovi okruglasti mekani udovi mlatarali su i savijali se i jačali – zapadno od Crvene reke, a možda i na čitavom svetu, nije bilo bebe koja je više prana, bolje čuvana, češće iznošena na svež vazduh, nije bilo bebe kojoj se više osmehivalo.

PRVO POGLAVLJE

Raskidanje

VELIKI JE PETAK, HLADNO PROLEĆNO JUTRO, I FEJ MEKLAUD, tridesetpetogodišnjakinja, leži u krevetu pored čoveka koga više ne voli.

On se zove Piter Najtli. „Srećan Veliki petak“, mrmlija on u njenu neočešljanu kosu, pribija se uz nju ispod pokrivača. Kaže to svojim modifikovanim midlendskim naglaskom – koji Fej uvek zvuči kao kad neko oponaša Engleza – a istovremeno joj desnom rukom razmiče butine. Možemo da ostanemo u krevetu, govori njegova desna ruka, nikuda ne žurimo, a onda mu se palac pomera u stranu, pažljivo se namešta.

Juče ga je volela, ali ga danas ne voli.

Ne, to nije sasvim istinito. Zнала je već neko vreme. Spoznaja ju je obrađivala, slala svoje prigušene signale. Kao prvo, shvata da u poslednje vreme često gleda u ogledalo, škilji i krivi lice, a nekih jutara sedi na rubu kreveta, dugo tu zgrbljena, i drhti. Čezne da se oriba, da se ošiša, da provlači konac između zuba dok joj desni ne prokrvare, kupi sebi čipkasti negligže boje breškve. Shvatila je da u poslednje vreme izračunava, dok oštro udiše, koliko su već ona i Piter zajedno: tri godine, hiljadu dana.

Jutros joj je teško da se usredsredi na palac Pitera Najtlija, na ono što on radi. Pa ipak, registruje njegove reči – Veliki

petak. Državni praznik. Etnološki centar u kome Piter i ona rade danas je zatvoren i nekako će morati da ispuni sledećih dvanaest sati.

Razmišlja o tome dok palac Pitera Najtlija rotira u jednom pa u drugom pravcu – uporan, i veoma lukav, ne miruje. Moraće da mu kaže da je gotovo. Muka joj je od toga što ovako traju. Želudac joj, evo baš ovog trenutka gori, i ona zna da to nije glad pa čak ni bol, već neka vrsta besne posramljenosti. Najgore je što je za sve to – to stanje, taj gubitak i povređenost – sama kriva.

Sada su se Piterova usta prikačila za njenu levu bradavicu, šapuću i klize, vešto ližu. O, to je veoma poznato. Posle toliko vremena uspeo je da nauči kako da pruži zadovoljstvo. Nemoj da staješ, misli ona, ali zna da će on uskoro preći na desnu bradavicu. Uredno. Pravično.

Ruka joj se spušta na njegova leđa, gde otkriva grozan pojas suve kože.

Pokuša da se usredsredi na značenja Velikog petka. Misli se razlivaju i talasaju. Zna li on, pita se ljuljajući ga nežno napred-nazad, da Veliki petak ima paganske korene? Da je to dan najvećih suprotnosti? Slavlje pomešano sa očajem. Patnja sa zasićenošću. Žalosno i radosno. Zima i proleće. Hladno i vruće. Zna li on, tiho nastavlja da misli, da u nekim zabačenim krajevima Engleske čitavo stanovništvo kotrlja ulicama divovsko bure piva, i da je poreklo tog bureta u krvavim glavama žrtvovanih životinja?

Ona je žena preplavljena informacijama, živi s njihovim bremenom, i uvek mora da obuzdava poriv da ih prenosi drugima. Je li Piter Najtli, njen ljubavnik hiljadu protraćenih dana, svestan da u nekim slovenskim selima mladići na Veliki petak prave prskalice od trske i prskaju se vodom, i da to, naravno, ima snažne seksualne implikacije?

O čemu li on misli ovog trenutka? Misli li uopšte o nečemu?

Shvata li značaj uskršnjih jaja? Postoji li nešto ispunjenije simbolizmom od jajeta, sjajnog, krhkog jajeta ukradenog iz kokošinca a onda pobožno oslikanog?

Ne, ne boli nju samo stomak, već srce. Boli je zbog njih oboje, i zbog protoka vremena. Zar ne bi protok vremena trebalo da ima neki ishod?

„Dakle“, kaže Piter Fej – a glas mu dopire u uvređenim dah-tajima – „jutros deluješ mnogo odsutno.“

Odmiče se, odvaja ruke od njenog tela, popravlja ćebe preko njenog ramena na blago pomirljiv način. Ali odaje ga lice, ispražnjeno i povređeno. Zašto uvek moraš sve da kvariš?, kaže njegovo lice dok se on povlači u kupatilo.

Ako Fej Meklaud više ne voli Pitera Najtlija, još postoji pitanje može li ona da živi bez njega, tačnije, može li da živi sama. Trideset pet joj je godina, na kraju krajeva, i do sada je trebalo nešto da nauči o umetnosti kompromisa.

Tost, kaže sebi, može biti test.

Zna da je hirovita, naravno, što je jedan od načina na koji se štiti, ali je delom i ozbiljna: može li podneti da stoji sama u kuhinji, u subotnje jutro, ili bilo koje jutro, kad smo već tu, i da pritiska dugme na svom deset godina starom crnom i hromiranom tosteru marke „dženeral elektrik“, da napravi usamljenu krišku tosta za doručak? Samo jednu.

Druge stvari može sama. Da putuje, na primer. Letos, u potrazi za legendama o sirenama, pretražila je desetine američkih biblioteka, u Kaliforniji, Teksasu, Bostonu – tri srećne nedelje, bez mnogo prtljaga, jedan kofer, tri kompleta veša, dva para cipele, to je bilo sve. Uživala je u lakoći rezervacija za jednu osobu i u tome što je svake večeri videla uredno nameštenu hotelsku sobu, izbegavajući, ako je mogla, one pompezne dvokrevetne, s divovskim nadutim jorganima i debelim uzglavljljima. „Najmanju sobu, molim vas“, govorila je nizu recepcionera, koji su svi ličili, sa svežim letnjim frizurama, uzanim okovratnicima i uslužnim izrazima lica, a oni su joj udovoljavali, ozareni kao da se nagnula preko pulta i pogladila ih po licu. Povremeno

su roditelji s malom decom, porodice na odmoru, dovikivali pozdrave, ali je uglavnom sedela sama kraj bazena ili u hotelskom restoranu, s knjigom otvorenom pored tanjira. Ljudi su je gledali i osmehivali se, sažaljevali je ili joj zavideli, nije bila sigurna tačno šta, a i bilo joj je svejedno. Shvatila je da je uzbuđuje začuđenost koju donosi putovanje. Sledećeg leta će opet otići, ovog puta u Evropu, ponovo zbog svojih sirena, druga istraživačka stipendija, izdašnija od prve. Polazi krajem jula i neće se vraćati četiri naporene nedelje. Većinu detalja već je sredila – a pomisao da će biti sama samo pojačava, a ne smanjuje, radost iščekivanja.

Jeste, međutim, zabrinuta zbog usamljenosti samačkog života, to su mračni mali naleti brige – uglavnom u kasno popodne, kada dan deluje usisano, ali to je još ne obeshrabruje, bar zasad. U stanju je, na primer, da sama ide u šetnju. Ulica u kojoj živi, Grosvenorova avenija, stara je, s drvoredima i viktorijanskim kućama, sada mahom izdavljenim na stanove za izdavanje poput ovoga koji deli s Piterom Najtlijem. Sneg je gotovo sasvim okopneo, na pločnicima gotovo više nema leda i ona voli da subotom po podne obuče farmerke i jaknu od antilopa, pa da krene, govoreći sebi: Ja, Fej Meklaud, imam sva prava da dišem ovaj vazduh, da zauzmem ovaj deo pločnika. (Povremeno prilikom tih šetnji javlja joj se reč „sama“. Primorava sebe da je izdahne, žestoko se trudi da joj se usta ne napuće – sama, samoća, usamljenost, ona sama u samačkoj šetnji.) Naleti vetra glačaju nebo u sjajno plavičasto i ružičasto, a sunce stoji slablašno i žuto. Sama može da odredi kojom će brzinom hodati, ipak je to njeno pravo, i ispunjava pluća ledenim vazduhom, ako poželi svraća u kafe „Mocart“ da popije kafu, vraća se kući kada joj se prohte. Usput se osmehuje i klima glavom starim parovima, džogerima ili ženama koje vuku kese, a svaki put kada se to desi, oseća da se njene veze sa svetom napinju i čvrsto drže.

Usamljeničko spavanje je teže od usamljeničkih šetnji, o da, priznaje to ona, ali je naučila nekoliko trikova koji pomažu

u snalaženju. A seks je danas svugde, obilato, uznemirujuće dostupan.

Što se budućnosti tiče, biće drugih muškaraca. Ili će ih bar *verovatno* biti. To je jedna od optimističkih Fejinih misli o sebi. Pre Pitera Najtlija, tri godine je živela s čovekom po imenu Nelo Merino, savetnikom za investicije, koga su kasnije premestili u Otavu; i dalje je ponekad preplavi njena izgubljena ljubav prema Nelu, koji je sada, kako je čula, oženjen i otac troje dece. Pre Nela bio je to Vili Giford (dve godine), producent filmova za obuku zaposlenih i nekakav filozof, karteziijanac, kako je voleo da kaže, za koga bi se možda udala da su mu politički stavovi bili manje rigidni i da ih je manje zamorno ispoljavao. Između Vilija i Nela, pa opet između Nela i Pitera, bilo je kratkih perioda samačkog života, i ona se iskreno ne seća da se u tim periodima osećala usamljeno. Imala je posao u Nacionalnom etnološkom centru, imala je prijatelje, porodicu (majku, oca, brata, sestru, svi su živeli u blizini), svoja letnja putovanja i svoju knjigu o sirenama, koju će, nada se, završiti negde dogodine. Uvek je zauzeta, previše zauzeta, i uvek podseća sebe na tu činjenicu, tako da u pomisli na prazan stan, pa čak i na prazan krevet, ima tek jedva primetne primese uzbune. I to samo kada o tome misli – onih kasnih popodneva kada joj nivo šećera u krvi padne i kada se svetla u njenoj kancelariji uključe. Snaći će se već neka-ko. Zna da hoće.

Znači, sve se svodi na jedan jedini kratak trenutak, koji je utkan u njene jutarnje obrede i smešten u tu najpoznatiju prostoriju, kuhinju. Piter Najtli, s kim živi evo već tri godine, kuvaće kafu, pogrbljen kao što su to često visoki muškarci, s ozbiljnim izrazom lica koji je njoj blesav ali i drag. Između njih lebdi privremeni plašt domaće atmosfere i seksualne opuštenosti, šalje dole svoju bezbednu, plavu i ravnomernu toplotu. On melje svoju specijalnu francuski prženu kafu i meri vodu, a ona, okrenuta leđima ka njemu, pravi tost, stavlja integralni hleb u proreze, pritisca polugu i izaziva prijatno dvostruko škljocanje kad poluga

prvo zastaje na dnu svog blistavog srebrnastog žleba, pa onda ostaje na mestu. Toplota joj se postepeno diže ka licu. Njen odraz se krivi na mutnom hromu – žena koja obavlja jednostavan ali neophodan zadatak – a unutar mehanizma, tamo dole, gde ona ne vidi, različiti molekuli hleba preobražavaju se iz blede u zlatastu boju. Zamišlja dva mirisna oblaka, pravougaona i ograničena, kako se dižu i mešaju s mirisima kafe. Prepečena tosta, njegova praiskonska zrnasta suština. Piter vadi iz ormara šolje, glatke bele porcelanske predmete kao sa crteža, pa greje bokalčić mleka u mikrotalasnoj.

Onda tost iskače. To je uvek zatiče nespremnu, taj skok dve istovetne kriške, savršeno smeđe i simbolički (bar se to njoj tako čini) poravnate, i to što joj baš svakog jutra donose nalet radosti.

Fej je po prirodi druželjubiva. Čak se i s vremena na vreme pitala – i zbog toga dokono brinula – da nije možda previše društvena, previše zavisna od reakcija drugih i nesposobna da održi ma kakav unutrašnji život duže od nekoliko sekundi. Ko je ona uopšte, tek nasumičan skup utisaka drugih ljudi? Prijemnik spoljašnjih nadražaja. Prazno jezero.

To je strašna pomisao, na neki neodređen način.

Ljudi bi trebalo da budu sposobni da cene zalazak sunca, ili vodopad ili cvet, kao jedinstveno iskustvo; hiljadu puta je čula ljude da to govore i ona u to veruje, ali sumnja da bi sama prošla taj test. Voli zalaske sunca, ali ne zna šta s njima da radi, ne ume da vidi razliku između jednog i drugog zalaska sunca, niti je nagone u uzlete divljenja ili veštački izazvanog strahopostovanja. Nikada nije sanjala da sedne i napiše pesmu o zalasku sunca, na primer. Šta bi rekla? Grimizni preliv, narandžaste pruge. Bla, bla, bla.

Kada se nosi sa svetom, potrebno joj je društvo, neko ko će biti uz nju. Je li to zato što je kćerka društvenih roditelja? Veoma

je znatizeljna u vezi s drugima, i često su je hvalili zbog sposobnosti da priđe ljudima, da im pomogne da se opuste. Ljudi su opušteni u njenom društvu, postaju pričljivi. Hana Veb, direktorka Etnološkog centra, često je moli da pokaže centar posetiočima. Ona ceni, stvarno ceni, kako vreme ume da se sažme, da se sat svede na minute kada je proveden u prijatnom društvu. Prisustvo druge osobe ume da olakša i najdosadniji posao i da obasja i najobičnije događaje – jednostavan odlazak u restoran, bioskop ili čak u šetnju. Kada čita o političkim zatvorenicima koji su proveli godine u samici, čudi se kako su uspeli da očuvaju zdrav razum. Zna da ona to nikada ne bi preživela.

A ipak, evo je sada, sprema se da napravi veliku promenu u svom životu, promenu koja je plaši utvarom samoće. Nedelja je ujutro i ona i Piter su u njihovoj maloj plavoj hondi, idu kod Fejinih roditelja na uskršnji ručak. Sat u kolima pokazuje petnaest do jedan, još ga nisu prebacili na letnje vreme. Voze pustim sunčanim bulevarom i svađaju se o prirodi vremena.

„Nestalo je“, govori Fej. „Jedan sat je upravo zbrisan. Kao kada rade one operacije creva, iseku kancerozni deo, spoje krajeve i pokušavaju da prevare creva da ne primete.“

„Nije baš tako“, kaže Piter onim svojim glasom za obrazovanje odraslih. „Taj sat prilikom prelaska na letnje vreme samo je iluzija. Nikada nije bio pravi sat. Ništa nije bačeno. Moraš o vremenu da razmišljaš kao o nekakvom uređaju. Ono je arbitrarni izum, ništa više. Ti uvek moraš sve da personalizuješ, Fej. Zašto uopšte o tome pričamo?“

„Deluje mi kao pljačka, što gubimo sat noći dok spavamo, to me vređa.“

„Gospode. Opet se blesaviš.“

„Ti si nervozan“, optužuje ona, ali se trudi da joj glas ostane tih.

„U pravu si.“ To kaže jetko, što učvršćuje Fejinu odluku.

„Pomisli samo“, kaže ona, „šta bi učinio s tim satom da ti se vrati.“ Ali ne uspeva da nastavi tu nit misli.

„Molim?“ Oštrica u njegovom glasu se otapa.

„Mogao bi“ – zastaje da razmisli – „mogao bi da napraviš sendvič. Sendvič s prženim jajetom. S mnogo majoneza i soli.“

„Fej, ja tebe u životu nisam video da jedeš sendvič s prženim jajetom. Nikada.“

„Ili bi, onda, mogao da ostaneš u krevetu, da sanjaš neki dodatni san. Dobar, klasičan REM san, o tome kako ulaziš u autobus samo u donjem vešu. Ili kako nalaziš novu sobu u stanu, čitavu sobu na mestu gde si mislio da je plakar.“

„Znaš šta taj san znači.“

„Šta?“

„Da stvari izmiču kontroli.“

„Oh.“

„Slušaj, Fej, u vezi s tvojim roditeljima. Hoćemo li danas da im kažemo, ili ćemo da pustimo.“

„Uskrs je. Hajde da pustimo.“

„Zašto da s tim ne završimo?“

„Svi moji će doći, svi redom. Dolazi čak i Bibi.“

„Onda ove nedelje. Obećaj mi da ćeš sutra telefonirati majci. I mislim da mi nešto duguješ.“

„Šta?“

„Da im kažeš kako je to tvoja odluka, a ne moja. Ti si ta koja hoće da prekine.“

„Nije to baš odluka.“

„Dobro onda, za ime božje, kako bi ti to nazvala?“ Oči su mu usmerene pravo napred, prikovane na redak nedeljni saobraćaj.

„Kažeš to kao da sam iznenada napela mozak i odlučila.“

„A nego šta je bilo?“

„Sam si rekao da si osećao kako se sve primiče kraju.“

„Nisam baš to rekao.“

„Nešto slično jesi.“

„Elem, hajde da ne razvlačimo. Sutra ću da potražim stan ili sobu. A onda ćemo da smislimo šta ćemo s kolima.“

„I sa stanom“.

„Tako je.“

Fej iskosa posmatra Pitera, koji nabranog čela gleda telefonske žice. Pita se šta li on misli. Šta su uopšte značile njihove tri zajedničke godine? Hiljadu dana i noći, koje će sada nestati – kao onaj hipotetički sinoćni sat, taj divni vedri sat koji nikada nije bio i nikada neće biti.

„O, blagi bože“, rekla je Fejina majka preko telefona. Živahno, zadihano. Ali razočarano.

Ona je bila doktorka, ginekolog s ordinacijom u tržnom centru u južnom Vinipegu, ali je ponedjeljak uvek provodila kod kuće, baveći se kućnim poslovima, perući, sređujući posle vikenda. „Pa, naravno da sam iznenađena. Tata i ja smo, prirodno, pomislili, ovaj, znali smo da nisi oduševljena idejom o klasičnom venčanju, ali smo mislili da kada ste ti i Piter odlučili da kupite stan, a to je bilo pre samo godinu dana, godinu i po, dobro, da to nešto znači, nekakvu posvećenost, a i ti si to tada tako opisala, sećaš se? – bar otprilike tako. Znam da ljudi danas te stvari drugačije doživljavaju, ali shvataš li da taj vaš stan košta više od ove kuće, ove velike kuće? Pa, to nije ni tu ni tamo. Samo kažem da smo mislili kako to za tebe i Pitera nije tek tako, investicija, mislili smo da se, eto – kućite. Ljudi ponekad umeju da se skrase. Stvarno. Ne seljakaju se stalno i ne menjaju partnere čitav život, posvete se nekome, naravno, mi nikada ne bismo želeli da se ti posvetiš nekome u koga nisi potpuno sigurna, ali ti i Piter ste zajedno delovali, pa, baš veselo. Ponekad se ljudi u vezi malo udalje, bože, to odlično znam, ali onda bude bolje, gotovo uvek bude bolje, samo ako nema istinski nepomirljivih razlika. Moraš da očekuješ neke trenutke u kojima će sve delovati, recimo, bljutavo. Hoću da kažem, ako je to sve. Ali ti i Piter, uvek sam mislila da ste vas dvoje baš – juče, dok ti je sipao šlag na pitu, kako te je, znaš, zadirkivao? I dobro. Samo smo mislili da

ćeš osetiti poriv da zasnuješ porodicu, oboje ste ljudi za decu, a nemaš pojma kako je drugačije kada imaš svoju decu, voliš ih deset puta više nego tuđu. Ljudi se iznenade kada shvate koliko u njima ima ljubavi. Mlade majke mi to stalno govore, kako se istinski zaljube u svoje bebe. Zaljube, tako to kažu, i ja im potpuno verujem. Znam da sam i ja bila takva, i uh, verovatno bih mrzela da ti sve to propustiš, mada znam, stvarno znam, da je tvoj život ispunjen i uspešan. Na mnogo načina. Radiš ono što želiš, ideš tamo kuda te duša vuče, ali postoji nešto i u tome da imaš nekakvo središte, da pripadaš nekome, sopstvenoj porodici, ne da budeš samo jedna osoba koja živi samo za sebe. Nek ide u peršun, dušo, teško mi je da se tačno izrazim, ali se samo nadam, tata i ja se nadamo da znaš šta radiš, to je sve.“

Pre nekoliko godina, čovek po imenu Moris Kroger poklonio je Fej malu inuitsku rezbariju, figuru sirene, debeljuškastu i veselu, koja leži na boku, naslonjena na debelu, mišićavu ruku. Napravljena je od veoma uglačanog sivog steatita, a njen prilično zakržljao rep vijuga uvis i kao da drsko maše. Teška je oko četvrt kile i kada se digne, prijatno leži u ljudskoj šaci. Fej je drži na dugačkom hrastovom stolu za kafu pored brda časopisa i procvaleg kaktusa.

Fej je Morisa upoznala na koktelu pred jednu baletsku premijeru. Naleteo je na nju, pa se onda predstavio. Trapav čovek, a ipak je došao da gleda balet.

Bilo je leto. Proveli su nedelju dana zajedno u šatoru blizu Bistrog jezera. (To je bilo posle Nela a pre Pitera.) Oboje su ih mučili komarci, koji su te godine bili posebno brojni, i Fej je imala sredstvo protiv komaraca u kosi, ušima i svim pregibima tela, u početku je mislila da je Moris zbog toga impotentan. Iz noći u noć se mučio sam sa sobom na klizavom dušekuu na naduvavanje. Njegovo grubo disanje ju je plašilo, a poslednje zajedničke noći obuzeo ga je grč prigušenih jecaja. Nešto u vezi

s njegovim roditeljima, nešto psihološki i beznadežno, upropastilo je njegovu muškost. Sutradan su se odvezli u Vinipeg u tišini, četiri sata na usijanom autoputu, i dve nedelje kasnije on joj je poštom poslao kamenu sirenu. Fej se seća kako je sporo otvarala kutiju, kao da će u njoj biti bomba ili nešto jednako opasno, ali to je bila samo ta izrezbarena ženska prilika i njen skraćeni rep koji se ruga.

Neprobojna. Ta reč se digla i stegla joj grlo svojom golom istančanošću. Optužba.

Ali ne, samo je paranoična, to je običan poklon.

Kasnije, mnogo kasnije, saznala je da je figura napravljena u Kejp Dorsetu, nedugo pošto je tamo u domu kulture prikazan holivudski film *Splash!*, i zbog te ironije ju je mnogo jače zavolela.

Osmehnuta sirena je retkost. Otkrila je samo još jednu osmehnutu sirenu, malu priliku koja se praćaka na jednoj nemačkoj fresci iz četrnaestog veka. Nada se da će je videti ovog leta kada ode u Augzburg i da će je snimiti za svoju knjigu.

Moris Kroger je otišao, prodao porodično preduzeće i odseelio se na Floridu. Neko je rekao Fej da se penzionisao. U njegovim godinama! Fej misli o njemu otprilike jednom godišnje. Obično kada se pojave komarci. Nekih pet minuta.

Lice Pitera Najtlija dok se naginje iznad fioke za čarape previše je izduženo i zbnunjeno za ljubav, a takođe je i nadureno, opuštene usne, nije to lice s kojim će se živeti zauvek. Ona ga sažaljeva, tridesetsedmogodišnjeg muškarca, koji se toliko dvoumi između crnih i smeđih čarapa. Zuri u uredne male lopte čarapa, dodiruje ih dugačkim učiteljskim prstom. Istim prstom koji je dodirivao mene, misli Fej, koja je još u krevetu, glava joj je okrenuta na jastuku a oči širom otvorene, žalostivo posmatra.

Poslednjih dana ju je obuzela blaga odbojnost prema njemu. Čitavo njegovo telo deluje kao bleđa, izdužena žlezda, bezbojna, hladna i obrasla ukočenim maljama. Smeta joj kada otvori svoj ormar i vidi njegove jakne i džempere, većinom izlizane na laktovima, kako se taru uz glatkoću njenih bluza. Dok ga gleda, oseća da joj misli tamne. A svaki put kada otvori usta, čini joj se, povređuje njegovu nevinost gljive puhare; često je pokušavala da otkrije određenu tačku u kojoj se nalazi središte njegove slabosti – onaj usek, možda, u uglu njegovih uvučenih engleskih usta. Ili razbarušeni krajevi njegove guste smeđe kose, poput perja, tupi i mekani istovremeno. O, zašto je on ovako kuša, nudi sunder svog srca i poziva je da ga mlatne pesnicom? Shvatila je; napokon zna. Da bi mogao da je krivi, da bi ona mogla da se kaje, da on može da se duri, da nju obuzme griža savesti. To traje već tri godine. On će reći nešto obično i neutralno, a već sledećeg trenutka će mu ona probuditi detinje nesigurnosti. Da li bi to radila da ga voli? Misli da ne bi.

Ona zna stari kliše: zaljubiti se znači istovremeno se odljubiti. Možda se samo to desilo, nešto tako jednostavno i nedužno.

Ljubav je sebična. Ljubav je opasna, nepraktična, rasipna. Kad volimo, prislanjamo sebi pištolj uz glavu. Ona peče, pretvara nas u budale, uvek zbog nje nešto čekamo. Od nje nam je muka, od nje se razbolevamo, ona je početak ozbiljne bolesti, ona je bolest sama.

Ali Fejini roditelji su nešto drugo. Žive u toj staroj velikoj kući na Aveniji jasenova, a noću jedno drugom čitaju u krevetu. Ričard Meklaud čita Pegi Meklaud dugačke članke iz časopisa o industriji azbesta, a Pegi Meklaud čita Ričardu Meklaud odlomke iz romana, deskriptivne odlomke iz P. D. Džejmsa o Oksfordu, Londonu ili obali Devona. Dele zajedničku ljubav ka šalama i finim dokazima i čudnim osobinama jezika i baš svake srede uveče sedaju sa svojim dobrim prijateljima Džonom

i Mjurijel Brumaster, koji su u braku čak i duže od njih – četrdeset tri godine – da igraju bridž. Pošto Brumasterovi odu kući, raspravljaju o podjeljenim kartama, sreći ili maleru, svejedno. Daju poklone jedno drugom, doduše samo za Božić i za rođendane, i imaju dogovor da ti pokloni nikako ne smeju biti nešto za kuću. Na primer, nema mikrotalasnih, nema cirkulara, ništa slično. Poklanjaju odevne predmete od štrikane vune ili svile. Ili parfeme, prtljag, ručne satove, luksuzne stvarčice, karte za Njujork možda. Vole da idu u Njujork i gledaju najnovije pozorišne predstave i mjuzikle. Za godišnjice – u braku su već trideset devet godina, četrdeset sledeće jeseni – ne razmenjuju poklone. Oni su jedno drugom poklon. Fejina majka je jednom doslovno to i rekla. Naglas. Jedno su drugom poklon.

DRUGO POGLAVLJE

Početak

ZA MUŠKARCA KOGA JE PODIGLO DVADESET SEDAM MAJKI, TOM Ejveri pati od začuđujućih nesigurnosti. U svojoj trideset devet, gotovo četrdesetoj godini, blago se, nejasno, pribojava: male dece, insekata koji ujedaju, vučjaka, akupunktura, poreskih obrazaca, uličnih propovednika, telefonskih govornica, mladog sira i starosti.

Žestoko se, gotovo opipljivo boji večeri petkom, šta s njima da radi, tih pojasa vremena što zjape, keze se i tvrdoglavo vraćaju – kako da ih zadovolji, ispuni, upotrebi, uništi. Sve bi dao da zaobiđe petak uveče. Petak uveče zahteva srdačnost i troškove. To je vreme za opuštanje (da, nije nego).

No ne i noćas. Noćas on sedi sam u svom stanu na Grosvenorovoj aveniji, pije pivo, čita novine i misli mračne, ružne misli o svom životu. U jedanaest je u krevetu, čvrsto spava, još jedan petak uveče je izbrisan.

Zašto toliko žustro, toliko javno pokušavamo da se pročistimo?

Tom misli o tome dok trči osam kilometara Velingtonovim vencem, kao i svake nedelje. Poprečna izbočina sala na stomaku koju je nakupio – sramota. A tu je i blagi mamurluk, otrovna